

03/12/2023

כ' כסלו, תשפ"ד

לכבוד

ח"כ יולי אדלשטיין, יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט

חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת

הנדון: הצעת חוק הסמכת צבא הגנה לישראל ושירות הביטחון הכללי לביצוע חדירה לחומר מחשב המשמש להפעלת מצלמה ניידת (הוראת שעה – חרבות ברזל), התשפ"ד – 2023

התשפ"ד – 2023

כחלק ממאמצי הלחימה ונוכח גישה למידע חזותי המופק ממצלמה ניידת שיש בה כדי לסכן באופן ממשי את ביטחון המדינה ואת רציפות התפקוד המבצעי של צה"ל וכן את ביטחון המדינה לפי ייעוד שב"כ ותפקידיו בהתאם לחוק השב"כ ולפי צרכי השב"כ, הותקנו ביום כ"ט בתשרי התשפ"ד, 14 באוקטובר 2023 וביום ב' בחשוון התשפ"ד, 17 באוקטובר 2023, בהתאמה, תקנות שעת חירום (הסמכת צה"ל לביצוע פעולה בחומר מחשב המשמש להפעלת מצלמה ניידת), התשפ"ד – 2023 ותקנות שעת חירום (הסמכת שירות הביטחון הכללי לביצוע פעולה בחומר מחשב המשמש להפעלת מצלמה ניידת), התשפ"ד – 2023 (להלן, ביחד: "תקש"ח").

הצעת חוק הסמכת צבא הגנה לישראל ושירות הביטחון הכללי לביצוע חדירה לחומר מחשב המשמש להפעלת מצלמה ניידת ופעולה בו (הוראת שעה – חרבות ברזל), התשפ"ד – 2023 (להלן: "הצעת החוק") מבקשת לעגן הוראת שעה המעניקה בחקיקה ראשית סמכויות זהות לאלו שבתקש"ח, וזאת נוכח מצב החירום והצורך המתמשך בסמכויות אלו. עיגון כאמור בחקיקה ראשית הוא נכון וחשוב, ועל כך אנו מברכות. בנוסף, על מנת למקד ולהדק את הסמכויות ולהבטיח שפגיעתן בזכויות יסוד תהא במידה שאינה עולה על הנדרש, יש לדעתנו להתייחס בחקיקה הראשית גם לסוגיות הבאות:

1. כפילות הסמכויות

הצעת החוק מבקשת להסמיך גורמי צבא לצד גורמי שב"כ בסמכות זהה – לבצע חדירה ופעולה בחומר מחשב לשם סיכול או מניעה של גישה למידע חזותי המופק ממצלמה ניידת, אם יש במצלמה כדי לסכן באופן ממשי את ביטחון המדינה או את רציפות התפקוד המבצעי של צה"ל, או את ביטחון המדינה "לפי ייעוד שב"כ ותפקידיו", והכל בקשר לפעולות הצבאיות המשמעותיות. המדובר בסמכות המאפשרת פגיעה חמורה

אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין

יו"ר של כבוד

יוחנן פלסנר

נשיא

ברנד מרכוס

יו"ר בינלאומי

חברי הוועד המנהל

עו"ד ליאת אהרנסון

אלי גרונר

פרופ' ורד וניצקו-טרוסי

ד"ר חן ליכטנשטיין

מזל מועלם

שגריר לשעבר שלי מרידור

פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א

עו"ד אבי פישר

ד"ר מיכל צור

יוסי קוצניק

המועצה הבינלאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופטת רוזלי סילברמן אבליה, קנדה

אליזב אברמס, ארה"ב

שגריר לשעבר מרסין אינדיק, ארה"ב

אן אפלבאום, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנו, בריטניה

השופטת דורית ביניש, ישראל

השופט סטיבן ברייד, ארה"ב

השופט סלים ג'ובראן, ישראל

ד"ר ג'וזף ג'ופה, גרמניה

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מקשיט, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

סגני נשיא

פרופ' סוזי נבות, מחקר

פרופ' חרית פלוג, מחקר

ד"ר ישי ג'סיין פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' איתי אטר

פרופ' תמר הרמן

פרופ' נתן זוסמן (אורח)

פרופ' עמיחי כהן

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' דניאל סטטמן

פרופ' בני פורת

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' מרדכי קרמיניצר

פרופ' גדעון רהט

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק ברמון

מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

המכון הישראלי לדמוקרטיה

בזכות היסוד של אזרחי המדינה לפרטיות. ולפיכך, יש חשיבות למנוע ביזור סמכות חריגה זו או ביצוע במקביל על ידי שני הגופים, ולרכזה בידי גורם אחד מתכלל אשר ישמש גם כגורם האחראי למול אזרחי המדינה. בהקשר זה יש לתת את הדעת שסיכול או מניעת גישה למצלמה נייחת עלולה להוביל לבהלה בציבור ויש צורך בגורם אשר יהיה מנוסה בממשק עם האזרחים וידע לתת מענה מתאים על מנת למנוע פחד והפצת מידע כוזב שלא לצורך בציבור. מאחר וצה"ל והשב"כ מורגלים גם בחירום וגם בשגרה לעבוד בשיתוף פעולה זה עם זה, אין מניעה שלא ישמרו שיתוף פעולה זה גם בכל הקשור במניעת גישה למידע חזותי ממצלמה נייחת לצרכי כל אחד מהגופים.

2. מרחב פרטי או ציבורי

לפי הצעת החוק, המידע החזותי שמניעתו מבוקשת הוא זה המופק על ידי מצלמה נייחת. זו מוגדרת כ"מצלמה המוצבת בציבור של קבע למקום מסוים, ואינה ניידת".¹ אולם, הצעת החוק אינה מבהירה האם המדובר רק במצלמה נייחת המוצבת במרחב הציבורי או קולטת מידע חזותי מהמרחב הציבורי בלבד, או שמא מדובר גם במצלמה נייחת המוצבת במרחב הפרטי ו/או קולטת מידע חזותי ממרחב פרטי. ככל שהדבר אפשרי, ראוי להבהיר האם מדובר במצלמה נייחת הממוקמת במרחב הציבורי או קולטת מידע מהמרחב הציבורי בלבד אם לאו. היקפה של הפגיעה בפרטיות וחומרתה מושפע כמובן מנתונים אלו.

3. פיקוח

הצעת החוק קובעת כי אחת לחודש ידווחו הרמטכ"ל וראש השב"כ, או מי מטעם, לוועדת החוץ והביטחון וליועצת לממשלה על מספר החיילים או עובדי השב"כ המוסמכים, על מספר המחשבים שהתבקשה חדירה אליהם וביצוע פעולות בחומר מחשב, סוגי הפעולות העיקריות שבוצעו, אומדן ומספרן. המדובר בנתונים אגרגטיביים בלבד, ולכן אין מניעה לטעמנו לפרסם דיווחים אלו בציבור. לכל הפחות ראוי שיפורסמו בציבור הנתונים האגרגטיביים בדבר מספר המחשבים שבוצעה אליהם חדירה וסוגי הפעולות העיקריות שבוצעו בהם, בהתאם להגדרת "פעולה" בחומר מחשב שבהצעת החוק.²

¹ סעיפים 1-3 להצעת החוק.

² סעיפים 1-3 להצעת החוק.

4. יצירת כלי לתמרוץ את האזרחים לשפר את הגנת הסייבר שלהם

בשוק הקרבות הצורך במניעה או סיכול של גישה למידע חזותי המופק ממצלמה נייחת יצטמצם, אך לא ייעלם לחלוטין וסביר כי יוותרו מצלמות נייחות אשר לא ינקטו רמת הגנת סייבר נאותה ועלולות לסכן באופן ממשי את ביטחון המדינה. בראייה צופת פני עתיד יש מקום להסדיר בהצעת חוק זו או במסגרת אסדרת הגנת סייבר מקיפה, מנגנון לתימרוץ האזרחים לשפר את הגנת הסייבר של מצלמות נייחות שברשותן. למשל על ידי קביעה בחוק שלא תבוצע חדירה ופעולה בחומר מחשב למערכת מחשב המטמיעה סטנדרט אבטחת מידע בינלאומי מוכר. שיפור הגנת הסייבר של מערכות מחשב כאמור, בעיקר אלו השולטות על מצלמות נייחות המשדרות מידע חזותי שיש בו כדי לסכן את ביטחון המדינה, הינו אינטרס ציבורי מן המעלה הראשונה.

5. סנקציה עונשית

הצעת החוק אינה מתייחסת לאפשרות שאחד מן החיילים המוסמכים או עובדי השירות המוסמכים ימעל בתפקידו, למשל ישמור מידע חזותי הנגלה אליו, לרבות מידע אישי ופרטי. המדובר לדעתנו בחסר שראוי להשלימו על ידי הוספת הוראה הקובעת סנקציה עונשית לחייל מוסמך או לעובד שירות מוסמך אשר מגלה או מפרסם מידע לפי הצעת החוק, לרבות מידע אישי, שהגיע אליו בתוקף תפקידו או במסגרת פעילותו, למי שאינו רשאי לקבלו. בעוד שניתן למצוא הוראה מתאימה ביחס לעובד שירות מוסמך,³ אין אנו מכירות הוראה ייעודית דומה ביחס לחיילי צה"ל.

6. תוקף

הצעת החוק מבקשת לעגן את הוראת השעה למשך חצי שנה עם אפשרות הארכה של עד חצי שנה נוספת בהחלטת שר הביטחון, בהסכמת רה"מ ובאישור ועדת חו"ב של הכנסת. לטעמנו, על מנת להבטיח שהסמכות המוענקת בהוראת השעה שבהצעת החוק תעמוד לרשות צה"ל והשב"כ לכל אורך תקופת הלחימה, יש לקבוע כי תוקף הוראת השעה יפוג לפי המוקדם – חצי שנה עם אפשרות ההארכה לחצי שנה נוספת או תום הכרזת המצב המיוחד בעורף לפי חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א – 1951.

7. סיכום

³ סעיף 19(ב) לחוק שירות הביטחון הכללי, תשס"ב – 2002.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

מדינת ישראל מצויה בשעה קשה והצורך של צה"ל והשב"כ בסמכות המעוגנת בהצעת החוק הוא מובן וברור. עם זאת, לדעתנו, יש מקום לדייק את הוראות הצעת החוק כמפורט להלן:

- א. הסמכת גורם אחד בלבד, צה"ל או השב"כ, על מנת למנוע ביזור הסמכות המאפשרת פגיעה משמעותית בזכות לפרטיות או כפילות ביצועה.
- ב. הבהרה, במידת האפשר, האם מדובר במצלמות המצויות במרחב הציבורי או משדרות מידע חזותי מהמרחב הציבורי או גם באלו המצויות או משדרות מהמרחב הפרטי.
- ג. פרסום הדיווחים האגרטיביים על מנת לאפשר גם פיקוח של גורמי החברה האזרחית.
- ד. יצירת מנגנון לתימרוץ אזרחים לנקוט רמת הגנת סייבר נאותה ביחס למערכות מחשב המשמשות להפעלות מצלמה נייחת.
- ה. עיגון סנקציה עונשית למקרה בו בעל הסמכות לפי הצעת החוק חורג מסמכותו.
- ו. קביעת תוקף הוראת השעה שבהצעת החוק למוקדם מבין חצי שנה עם אופציית ההארכה או תום המצב המיוחד בעורף.

נשמח לעמוד לרשותכם,

בכבוד ובברכה,

ד"ר רחל ארידור הרשקוביץ ג'היה אלטשולר

ד"ר רחל ארידור הרשקוביץ ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

התוכנית לדמוקרטיה בעידן המידע

המכון הישראלי לדמוקרטיה